

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Odporovatelnost v občanském právu v praxi

Odpůrčí žalobou se může věřitel účinně bránit před právním jednáním dlužníka, který svým jednáním zkracuje možnost věřitele uspokojit vykonatelnou pohledávku. Odpůrčí žaloba se v praxi využívá v případech, kdy dlužník se svým majetkem nakládá vůči třetím osobám tak, aby co nejvíce omezil možnost věřitele se z majetku uspokojit. Touto žalobou se pak věřitel domáhá po třetí osobě (tzv. odpůrci), aby právní jednání dlužníka bylo vůči věřiteli neúčinné.

Skutkové podstaty relativní neúčinnosti

Občanský zákoník vymezuje skutkové podstaty relativní neúčinnosti v ustanoveních § 590 a 591 zákona č. [89/2012](#) Sb., občanského zákoníku, v platném znění (dále jen „občanský zákoník“). Věřitel se podle § 590 odst. 1 občanského zákoníku může dovolat neúčinnosti právního jednání (a) které dlužník učinil v posledních pěti letech v úmyslu zkrátit své věřitele, byl-li takový úmysl druhé straně znám, dále (b) kterým dlužník v posledních dvou letech zkrátil své věřitele, musel-li být druhé straně znám dlužníkům úmysl věřitele zkrátit, nebo (c) kterým byl věřitel zkrácen a k němuž v posledních dvou letech došlo mezi dlužníkem a osobou jemu blízkou (ledaže druhé straně v době, kdy k právnímu jednání došlo, dlužníkům úmysl zkrátit věřitele znám nebyl a ani znám být nemusel).

Ve dvouleté lhůtě je možné právnímu jednání dlužníka odporovat, pokud druhá strana (nabyvatel) o úmyslu dlužníka nevěděla, ale z okolností případu to vědět měla či mohla (viz bod (b) výše). Pokud by úmysl zkrátit věřitele druhé straně (nabyvateli) byl znám, je lhůta pro odporovatelnost vůči zkracujícímu jednání dlužníka pětiletá (viz bod (a) výše). Ve vztahu k úmyslně zkracujícímu jednání pak postačuje úmysl nepřímý (tj. pokud si byl dlužník vědom, že ke zkrácení věřitele může dojít, a pro případ, že k němu dojde, s tím byl srozuměn). Soudní judikatura zašla ovšem ještě dále a rozlišuje, zda zkracující úmysl není dán také u odpůrce. Pokud by tomu tak bylo a obě strany právního jednání by jednaly s úmyslem věřitele poškodit, pak by se podle ustálené judikatury jednalo o právní jednání absolutně neplatné, jemuž by ani nebylo možné odporovat.

Věřitel se podle § 590 odst. 2 občanského zákoníku dále může dovolat neúčinnosti kupní nebo směnné smlouvy uzavřené v posledním roce, musela-li druhá strana poznat v dlužníkově jednání mrhání majetkem, kterým je dlužníkům věřitel zkracován. Mrhání majetkem představuje takové právní jednání, při kterém dochází k „lehkomyslnému“ zcizování majetku pod cenou. Mrhání majetkem rovněž naplňuje podmínky relativní neúčinnosti, pokud odpůrce musel v dlužníkově jednání mrhání majetkem rozpoznat. V tomto případě zákon nevyžaduje, aby odpůrce věděl o tom, že dlužník má úmysl věřitele zkrátit. Jakkoliv občanský zákoník uvedenou skutkovou výslovně omezuje na dva smluvní typy – smlouvu kupní a směnnou – lze se domnívat, že odpůrčí důvod je možné analogicky aplikovat i na jiné smluvní typy.

Relativní neúčinnost nastává rovněž v případě, kdy ke zkrácení věřitele dojde bezúplatným právním jednáním učiněným v posledních dvou letech, pokud se nejednalo o plnění povinnosti uložené zákonem, obvyklé příležitostné dary, věnování učiněné v přiměřené výši na veřejně prospěšný účel, nebo plnění, kterým bylo vyhověno mravnímu závazku nebo ohledům slušnosti. Tato skutková podstata relativní neúčinnosti právního jednání překvapivě bývá v praxi tou nejčastější, a to především ve spojení s (bezúplatným) převodem majetku na osoby blízké.

Odpůrcí žaloba

K úspěšnému uplatnění odpůrcí žaloby musí být splněny tři základní zákonné podmínky, které jsou vymezeny v ustanovení § 589 občanského zákoníku. Za prvé, věřitel musí disponovat vykonatelnou pohledávkou vůči dlužníkovi (tj. musí existovat vykonatelné rozhodnutí či jiný exekuční titul). Za druhé, musí být dána existence právního jednání dlužníka (např. právního jednání, kterým došlo k převodu nemovitého majetku dlužníka na osobu blízkou) a za třetí, takovéto právní jednání musí zkracovat uspokojení věřitele.

Prostřednictvím odpůrcí žaloby věřitel zpravidla cílí na vydání soudního rozhodnutí, které deklaratorně stanoví, že právní jednání dlužníka je vůči němu neúčinné. Je však otázkou, do jaké míry bude takovéto rozhodnutí pro věřitele použitelné. Pouhé prohlášení soudu o tom, že jednání dlužníka vůči věřiteli je právně neúčinné, totiž k uspokojení věřitelovy pohledávky nepovede. Z toho důvodu by odpůrcí žaloba měla znít na určení, že k uspokojení vykonatelné pohledávky za dlužníkem je věřitel oprávněn vést exekuci na věc odpůrce (popř. že odpůrce je povinen vedení exekuce na předmětnou věc strpět). Výsledkem odpůrcí žaloby by mělo být takové soudní rozhodnutí, na jehož základě věřitel může vést vůči zcizenému majetku exekuci a uspokojit se na něm.

Po podání odpůrcí žaloby se obvykle podává také návrh na zápis poznámky o dovolání se neúčinnosti právního jednání do příslušného veřejného seznamu (např. do katastru nemovitostí). Přílohou takového návrhu by vždy měl být důkaz o podání odpůrcí žaloby k příslušnému soudu (např. doručenka datové zprávy). Poznámku do veřejného seznamu lze zapsat až poté, co dojde k zahájení soudního řízení o odpůrcí žalobě. Poznámka pak s ohledem na princip materiální publicity působí erga omnes (vůči všem). Po provedení zápisu poznámky se tak nikdo nemůže dovolávat, že při nabytí práv k majetku (např. k nemovitosti) mu nebyly informace o probíhajícím soudním řízení známy a v daném ohledu ztrácí dobrou víru. Zápis poznámky tak působí jako důležitá prevence proti účelovým převodům majetku na další nabyvatele.

Výhrada věřitele

Podle § 593 Občanského zákoníku má věřitel právo učinit tzv. výhradu vůči právnímu jednání, u kterého se dovolává neúčinnosti, a to zejména pro případ, kdy se věřitelova pohledávka ještě nestala vykonatelnou. Typicky se bude jednat o případy, kdy soudní řízení o žalobě na zaplacení stále ještě nebylo ukončeno vydáním vykonatelného rozhodnutí, a věřitel tak nesplňuje zákonné předpoklady pro podání odpůrcí žaloby. Výhrada tak umožňuje věřiteli zachovat si odpůrcí právo do doby, než dojde k vydání vykonatelného soudního rozhodnutí.

Účelem výhrady je zachování relativně krátké (zpravidla dvouleté) lhůty pro podání odpůrcí žaloby. Dříve bylo možné odpůrcí žalobu podat předčasně, přičemž do doby získání vykonatelného soudního rozhodnutí ve věci samé bylo řízení o odpůrcí žalobě přerušeno, čímž byla zachována lhůta k podání odporu. Dle platné právní úpravy však tento postup už není zcela funkční a výhrada věřitele je tudíž jedinou možností, jak si lhůtu k podání odporu s jistotou zachovat. Výhradu je možné učinit písemně nebo ústně do protokolu, a to prostřednictvím notáře, soudu nebo exekutora. Ke stavení zákonné lhůty k podání odporu dochází až okamžikem, kdy byla výhrada odpůrci doručena.

Závěr

Smyslem odpůrcí žaloby je, aby věřitel dosáhl uspokojení své vykonatelné pohledávky z majetku odpůrce. Odpůrcí žaloba je v praxi velice často využívaným institutem, a to jak v civilním, tak v insolvenčním právu. Pokud dlužník učiní právní jednání naplňující zákonné podmínky relativní neúčinnosti, je zcela na místě odpůrcí žalobu podat a domáhat se uspokojení touto cestou. Podání odpůrcí žaloby totiž v praxi často vytváří i značný psychologický tlak na dlužníka, který jej mnohdy

přiměje dlužnou pohledávku věřiteli uhradit dobrovolně.

JUDr. Jiří Matzner, Ph.D., LL.M.

Vedoucí partner, Advokát

JUDr. Jiří Matzner, Ph.D., advokát

Anny Letenské 34/7
120 00 Praha 2

Tel.: +420 222 254 555
e-mail: info@matzner.cz

© EPRAVO.CZ - Sbíрка zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Odpovědnost členů statutárního orgánu za nepodání insolvenčního návrhu včas](#)
- [Úmyslně zkracující právní jednání mezi dlužníkem a osobou blízkou](#)
- [Nejvyšší soud ČR: Úhrada úroků ze zápůjčky jako zvýhodňující jednání? Klíčový výklad k § 241 odst. 5 písm. b\) insolvenčního zákona](#)
- [K postavení zajištěného věřitele v insolvenčním řízení](#)
- [K \(ne\)způsobilosti notářského zápisu jako exekučního titulu pro nařízení exekuce prodejem zástavy](#)
- [Promlčení pracovněprávních pohledávek postavených na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou](#)
- [Preventivní restrukturalizace](#)
- [Odpovědnost státu za nesprávný úřední postup exekutora: Je stát skutečně „posledním dlužníkem“?](#)
- [Odstoupení od smlouvy v insolvenčním řízení](#)
- [Zřízení exekutorského zástavního práva – právní rámec, dopady a judikatura](#)
- [Novela nařízení o insolvenčním řízení nabyla účinnosti – jaké přinesla změny?](#)